11. 9.

Q. D. B. V.

ANTIQVTATES
ALSTETENSES
ET
PALATINATVS SAXONICI

PRÆSIDE
CASPARE SAGITTARIO D.
HIST. PROF. P.
Publico examini exponet
D. Decembr.
GODOFREDUS Stockmann/
Bavaro-Numb. Thur.

JENAE
Literis NISIANIS.
A. CIↃ IↃC LXXXVII.

~~10.~~
11.

Digitized by Google

SERENISSIMIS PRINCIPIBVS
AC DOMINIS

DN. WILHELMO ERNESTO

DVCI SAXONIÆ, JVLIACI, CLIVIÆ
ET MONTIVM, LANDGRAVIO THVRINGIÆ, MARCKGRAVIO MISNIÆ, PRINCIPI COMITATVS HENNEBERGICI,
COMITI MARCÆ ET RAVENSBVRGI DYNASTÆ
IN RAVENSTEIN

ET

DN. JOHANNI WILHELMO

ITIDEM DVCI SAXONIÆ, JVLIACI,
CLIVIÆ ET MONTIVM, LANDGRAVIO THVRINGIÆ MARCKGRAVIO MISNIÆ, PRINCIPI COMITATVS HENNEBERGICI,
COMITI MARCÆ ET RAVENSBVRGI, DYNASTÆ
IN RAVENSTEIN

PRINCIPIBVS AC DOMINIS

MEIS CLEMENTISSIMIS.

Digitized by Google

SERENISSIMI DVCES,

DOMINI CLEMENTISSIMI,

A Nemine in his terris plus tutelæ ac præſidii, quam a VOBIS, ſperare poteſt præſens diſſertatio.. Sceptra enim & gubernacula tenetis illius terræ , cujus priſtinus ſplendor hîc quodammodo ab oblivione vindicatur. Quid igitur mihi prius eſſe debebat,

Digitized by Google

quam ad SEREN. SEREN. V. V. CELS. CELS. pedes eandem humilimè deponere? Sic enim certisſima ſpes me fovet, fore, ut illa aliquibus ſaltem gratiæ radiis haud prorſus indigna exiſtimetur; imò potiùs clementiori aſpectu affectuque mecum fruatur, qui moriar

SEREN. SEREN. V. V.
CELS. CELS.

JENÆ, VI. Cal. Decemb. MDCLXXXVII.

devotisſimè ſubjectus

GODOFREDVS STOCKMANN.

Digitized by Google

I.

ALSTETI nomen in ſcripturis veteribus diverſimode ſcriptum reperitur.

PRæter vulgata ALSTED & ALSTET, reperias ALESTED, ALTSTET, ALÆT-STEDE, ALISTEDE, & ALSTIDI. Extremo hoc nomine ſemper uſus eſt Ditmarus Epiſcopus Merſburgenſis, in *Chronico* ſæpius infra a nobis laudando. Jam nobilis hic ſcriptor, ſive pro ſæculi, ſive pro ſingulari ſcriptionis ſuæ genio, conſvevit varia pagorum, inſularum, urbium ac villarum nomina in literam i finire: ex quibus ſuccurrunt: *Bicbini*, *Picblingi* (Beichling) *Bigni*, *Borintizi*, *bucithi*, *Copbelenzi* (Cobolentz) *Cottili*, *Cruſni* (Croßen) *Dalvini*, *Dibni* (Dieben) *Helpithi*, *Lipzi* (Leipzig) *Lusbanici*, *Luibni*, *Luzizi*, *Mezerici*, *Miſni* (Meißen) *Morezini*, *Mucberini*. *Oſciuzi*, *Palithi* & *Polithi*, *Piliſni* (Pleißen) *Poſnani* (Poſen) *Porci*, *Salbetzi*, *Sazi* (Satz) *Scudici* (Skeuditz) *Selpuli*, *Sclanciſordi*, *Sveinfordi* (Schweinfurt) *Thriburi*: *Wallibiki* & *Wallibizi* (Walpke) *Wimari* (Weimar) *Wiribeni* & *Wirbini* (Werben) *Wiſſegradi*. Quam maxime autem huc faciunt apud eundem Ditmarum *Elerſtidi*, *Halberſtedi*, *Helmeſtidi*, *Nuiſtidi*, *Wolmerſtidi*: quæ quidem eſſe Ellerſtet/Halberſtadt/Helmſtet/Neuſtadt/Wolmerſted/ nemo non videt. An Alſtetum noſtrum ævo Carolino ALAGASTAT vel HALAXSTAT ſit dictum, mox

oſtendemus· Qvod ELISTA ex *Alſtedio* forte ſit corruptum, de eo conjecturas noſtras ſuo quoque loco afferemus.

II. ALSTETVM unde nomen ſuum acceperit, nondum ſatis arbitror conſtare. Non plane tamen nobis videtur improbabile, deſignare *ſtationem omnium*.

Compoſitum *Alſtedii* nomen eſſe, pauci forte negaverint. Licet enim dixeris, antiquisſimum nomen eſſe Alſt/atque adeo monoſyllabum; (qualia ſunt pleraque, ſi non omnia vernaculæ noſtræ primitiva:) repugnabit tamen conſtans biſyllaba ſcriptio, & a tot ſæculis in præſens ævum derivata pronunciatio. Sed quid ſibi velit *Alſtedii* nomen, quis aperiet? Pro *antiquiori loco* depugnaremus, niſi antiqua dialecto Thuringica atque Saxonica old pro alt obtinuiſſet; cujus voculæ per univerſam inferiorem Saxonicam ſuperſtitis veſtigia deprehendimus in Oldenborg/Oldenkloſter/Oldenſtadt/& ſimilibus. A *ſtatione angvillarum* in lacubus Alſteto proximis, hoc oppidum nomen accepiſſe Aalſtet/ ſi quis affirmaverit, per me licebit. Forte tamen aliqui faverint noſtræ conjecturæ, *ALSTETVM*, *ſedem* ſignificare *omnium*, eo ſci icet tanquam ad aſylum quoddam confugientium ſive indigenarum, ſive etiam externorum. Perinde enim hic ſe res haberet, ac cum *Alemannicæ* gentis vocabulo, quod ex confluxu *omnium* ſive variorum *virorum* natum, etiam doctisſimis videtur.

III. ALSTETI ſitus quondam ſeptentrionali Thuringiæ adſcriptus, jam a ſexto ſæculo Saxoniæ computari cœpit.

Thuringiæ fines ante ſextum a nato CHRISTO ſæculum latisſime patuerunt, ac, ut cetera taceam, bonam Saxoniæ

Digitized by Google

Saxoniæ tam ſuperioris quam inferioris partem complexi ſunt. At poſtquam anno laudati ſæculi XXIV. Herminfridus Thuringorum Rex ſociis Saxonum armis a Theodorico Francorum Rege devictus, omne illud terrarum ſpatium, quod ultra Vnſtrutum fluvium in Thuringiæ Regum fuerat manibus, pro fortiter æque ac feliciter navata in hoc bello opera, Saxonicæ acceſſit ditioni. Qvia igitur Alſteto ſupra Vnſtrutum locus eſt, quomodocunque etiam hujus oppidi ſolum tum temporis comparatum, non amplius Thuringiæ veteri ſed Saxoniæ fuit adſcriptum: ſic tamen ut *Septentrionalis*, ſive *Nort-Thuringia* nomen per aliquot ſæcula, & fere ad XII. usque, duraverit.

IV. Saxonia per Carolum M. devicta, ſolum Alſtetenſe Francorum Regum ſceptrum venerari cœpit. An autem ALSTETVM jam hoc ipſo ævo inter Saxonicas mercimoniis & ſtapulæ, ut vocant, juribus ac privilegiis florentes urbes, fuerit numerata, controverſia non caret.

Vulgi quidem traditione, nec non quibusdam ſcriptis circumfertur, Alſtetum nobilem olim ejusmodi fuiſſe urbem, eine Sächſiſche Stapel- und Lage-Stadt. Atque hæc ſententia, niſi totus fallor, innititur unicæ voci HALAXSTAD, quæ apud Anſegiſum *lib. III. Capitularium cap VI.* comparet: pro qua *lib. VI. cap. CCLXXIII.* ſcribitur ALAGASTAT. Vtrumque locum adſcribemus. Prior ita habet. *De negotiatoribus, qui partibus Sclavorum & Avarorum pergunt, quousque procedere cum ſuis negotiis debeant, id eſt, partibus Saxoniæ usque ad Bardenwich, & ad Magadeburg, & ad Erpesfurd, & ad HALAXSTAD, & ad Forachheim, & ad Breemberg, & ad Reginisburc, & ad Lauriacum.* Alter his verbis conceptus eſt: -- *Partibus Saxoniæ usque ad Bardenuwic, ubi prævideat Herti, & ad Ceslic, ubi Madelgaudus prævideat, & ad Magadeburc prævi-*

deat

deat Atto, ad Herpesfur pravideat Madalgaudus; & *ALAGASTAT, ſimiliter ad Fomehim* &c. Jam dicunt nonnulli *Halaxſtad*, ſive *Alagaſtat*, non alium eſſe urbem, quam *Alſtetum*: cujus nomen paulo plenius ac durius quondam fuerit enunciatum. Verum primo hic monendum, quod apud Goldaſtum in *Conſtitutionibus Imperialibus* nec *Halaxſtad*, nec *Alagaſtat*, ſed *Alveſtat* reperiatur: ut, ſi huic lectioni ſtandum, potius *Halberſtadii* nomen ibi latere videatur. Deinde annotandum, in codice Lindenbrogiano, haberi *Aſchzela*: quod magis adhuc ab *Alſtedio* abit. Adhæc ſingulariter obſervandum, quod in ipſis, quæ ſuperſunt Caroli Magni Capitularibus, ex quibus tamen reliqui ſua hauſerunt, nullum plane hujus nominis oppidum recenſeatur. Id ut pateat clarius, ipſa afferam Capitularium verba. Capitulari I. anni IↃ CCCV. tit. VII. hæc legas: *De negotiatoribus, qui partibus Sclavorum & Avarorum pergunt, quousque procedere cum ſuis negotiis debeant, i d eſt, partibus Saxoniæ uſque ad Bardenwieh, ubi prævideat Hredi; & ad Schesla, ubi prævideat Madalgoz. Ad Magadoburg prævideat Hatto. Ad Erpufurt prævideat Madalgaudus. Ad Foracheim, ad Breemberg, & ad Ragenisburg Audulfus, & ad Lauriacum Warnarius.* Et Capitulari III. anni DCCCV. tit. IX. *De negotiatoribus --- id eſt partibus Saxoniæ uſque ad Bardenuvihe, ubi prævideat Hredi; & ad Schesla, ubi prævideat Madalgoz. Ad Magadoburg prævideat Atto. Ad Erpisfurt prævideat Madalgoz. Ad Forcheim, ad Briamberg Odulf. Et ad Reginisburg Odulf. Ad Loriacum Warinarius.* Quæ cum ita ſe habeant, judicet lector benevolus an quidquam certi pro *Alſteto* noſtro, quod ad hanc prærogativam attinet, poſſit exſculpi.

V. Certior eſt gloria ALSTETI, quod jam a ſæculo nono Palatina fuerit civitas: hoc eſt, in qua ipſi Reges Germaniæ ac Impp. Romani palatium habuere, ac in eodem tum jura dixere, tum alia magni momenti negotia expedivere.

De

Digitized by Google

De Palantiis ſ. Palatinis civitatibus Speculum Saxonicum ita: *Quinque civitates, quæ Palantia dicuntur, in Saxonia inveniuntur, in quibus Rex legitime debet curiis præeſſe. Prima dicitur Grena: Weilitz ſecunda, quæ modo in Goslariam translata eſt: Walhauſen tertia: ALSTEDE: quarta: a quinta Merſeburg nominatur.* Iam meum non eſt, de ſingulis illis Saxoniæ civitatibus Palatinis agere: ſufſecerit oſtendiſſe, quod in iis locum habuerit ALSTETUM. At non immerito hic aliquis objecerit, teſtimoniis ad hanc rem antiquioribus eſſe opus: quod *Epko de Repkau*, Saxonici illius Speculi collector demum circa XII. ac XIII. ſæculorum confinia vixerit. Videatur Petrus Heigius *parte I. Quæſtion. VIII. n. XLVIII. & ſeqq.* & Conringius *de Origine Juris Germanici cap. XXX.* Imo Benjamin Leuberus in Epiſtola quadam *Disquiſitioni* ſuæ *de Stapula Magdeburgenſi* præmiſſa, multo adhuc recentiorem credit Epkonem. Verum quomodocunque comparata fuerit Repkovii ætas; id nemo temere negaverit, longe plurima ipſum a majoribus accepta *Speculo* ſuo inſeruiſſe. Sic enim ipſe in procemio Germanico;

Dieſes Recht hab ich ſelber nicht erdacht/
Es habens von Alters auf uns bracht
Unſer gute Vorfahren/
Mach ich auch ich wils bewahren/
Daß mein Schatz unter die Erde
Mit mir nicht begraben werde.

Et ſi velmaxime Speculum Saxonicum hoc tacuiſſet, eloquerentur tamen tot Regum ac Imperatorum diplomata, exceptione omni majora, nec minus teſtarentur inſignia quædam antiquorum ſcriptorum dicta: quæ quidem nunc una cum nonnullis aliis ad Antiquitates Alſtetenſes pertinentibus juxta annorum ſeriem afferemus. Facile quidem credimus, plures ac vetuſtiores in ſacris ſcriniis ſuperesse

peresse

pereſſ · ſcripturas Alſteti noſtri memoriam ſervantes : verum qui non iſi comperta nobis tradere animus eſt, ab Ottone II. auſpicabimur.

973. VI, Anno IↃCCCCLXXIII. Otto II. Imperator ALSTETI agens, permutationem bonorum quorundam inter Adelbertum Archiepiſcopum Magdeburgenſem, & Werinharium Abbatem Fuldenſem, jam vivo Patre Ottone I. inſtitutam, ſua auctoritate comfirmat.

In calce diplomatis hæc habentur: *Et ut hac auctoritatis noſtra confirmatio utrique parti firma & ſtabilis permaneat, hanc concambii cartam conſcribi, & annuli noſtri impresſione ſignari juſſimus, qua in & manu propria ſubtus firmavimus. --- Datum XI. Kal. Novembr. anno dominica incarnationis DCCCCLXXIII. Indict. II. anno regni minoris Ottonis invictiſſimi Imperatoris Auguſti XIII. Imperii VI. Actum ALSTEDII feliciter in Dei nomine. AMEN.*

975. VII. Anno IↃCCCCLXXV. ALSTETI idem Otto Imp. Eccleſiæ Magdeburgenſi attribuit decimas cenſuum, quas diverſæ gentes Slavicæ Imperatori debeant perſolvere.

Initium diplomatis: *Otto divina concedente clementia Imperator Auguſtus.* Clauſula: *Dat. V. Id Sept. anno dominica Incarnat. DCCCCLXXV. Ind ct. III. anno vero regni* Domini *Ottonis XV. Imperii autem VIII. Actum ALSTETE.*

985. VIII. An. IↃCCCCLXXXV. Giſilarius Archiepiſcopus Magdeburgenſis ab Ottone III. Rege confirmationem

Digitized by Google

tionem omnium privilegiorum ac donationum Magdeburgenſium impetravit ALSTETI.

Diploma ſic incipit : *Otto divina favente clementia Rex.* Ac ita finit; *Dat. XVI. Kalend. Martii, anno Dominica Incarnat. DCCCCLXXXV. Indict. XIII. anno vero regni tertii Ottonis ſecundo Actum ALATSTEDE in Dei nomine feliciter, Amen.* Et ſic quidem in MS. quodam habetur. Sed ALESTEDI excuſum eſt in Viri Summi, Henrici Meibomii *Tomo II. Scriptorum Rerum Germanicarum* pag 376.

IX. Cum ab exceſſu Ottonis III. Eccardus I. Marchio Miſniæ ac Dux Thuringiæ, regno Germaniæ inhians, multas Thuringiæ ac Saxoniæ munitas occuparet urbes, ALSTETVM una cum Merſburgo ac Dornburgo, Henrico II. ſervavit Eſico Comes. 1002.

Ditmarus Merſburgenſis lib. V. *Inde* (Henricus II.) *Merſeburg veniens, ſuſceptus eſt ab Heimone Abbate, & a fideli ſuimet Comite Eſicone, qui hanc urbem, & ALSTIDI ac Thornburg cum appertinentiis, vivente Ekkibardo, hacq; graviter ferente, viriliter usque in præſentiam optati Senioris* (Henrici II.) *ſervavit.*

X. Anno CIↃIII. ALSTETI Henricus II. Arnulpho Halberſtadienſi Epiſcopo, ejusque majori Eccleſiæ tradit civitatem Ilſinaburgenſem (Ilſenburg) quæ tum ſita in pago Hardegovv, in Comitatu Riechperti. 1003.

Diploma huc faciens repræſentavit Joachimus Johannes Maderus in Appendice ſecundæ editionis *Antiquitatum Brunſwicenſium* num. VII. In ejus calce

iſti legas : *Data XVII. Cal. Maji. Anno Dominica incarnationis milleſimo tertio, Indictione prima, Anno vero Domini Henrici Regis primo. Actum* Alſtädt.

Hic autem non poſſumnon indicare, quod in Wilhelmi Hedæ *Hiſtoria Epiſcoporum Ultrajectinorum* ab Arnoldo Buchelio Ic. edita, *pag. C & ſequenti*, duo Henrici II. habeantur diplomata hoc ipſo anno CIↃIↃIII. (nam in altero, ubi CIↃXIII excuſum, ſphalma manifeſtum eſt) *Eliſte* data : quod nominis forte an ex *Alſted* corruptum. Si quis tamen rectiora nos docuerit, non difficulter conjecturam noſtram abdicabimus.

1008. XI. Anno CIↃVIII. Ditmarus ex Præpoſito Walbecenſi Epiſcopus Merſburgenſis ab Henrico II. renunciatus, a Tagmone Archiepiſcopo Magdeburgenſi ALSTETI presbyter ordinatus eſt.

Ipſe Ditmarus lib. VI. *Ad percipiendum presbyteratus ordinem ad ALSTIDI civitatem a Domino Tagmone vocabar. -- Presbeyteri vero dignitatem XII. Cal. Januarii a prafato Archiepiſcopo, praſente Henrico Rege, & caſulam mihi optimam largienté, indignus percepi.*

1013. XII. Anno CIↃXIII. Henricus II. ALSTETI Epiphaniam Domini celebravit, ac ibidem Boleslai Poloniæ Ducis legatos pacem expetentes audivit.

Ditmarus lib. VI. *Interea Rex de ALSTIDI diſcedens, ubi Epiphaniam Domini celebravit, & Bolizlavi nuncios pacem poſcentes, & confirmationem cum Miſecone ejusdem filio fieri promittentes audivit, ad Merſeburg venit.*

XIII. Anno

XIII. Anno CIↃXIV. Henricus II. poſt raptum Reinhildæ Comitis Beichlingenſis a Wirinhario Comite Walbeccenſi factum, comitia ALSTETI celebrans rebus juredicialibus potiſſimum occupatus fuit. 1014.

Raptum illum, ac quid cum Wirinhario Comite capto, ac ex vulneribus mortuo actum, prolixe deſcribit Ditmarus *lib. VII.* In his primo publici conventus *Alſteti* celebrandi, poſtea Henrici ibidem jura dicentis meminit. *Frater meus*, inquit, *Comes Henricus hac ad implenda illico mittitur, & ut ad ALSTIDI ad publicum venirent colloquium, jubetur. -- Interim Cæſar in ALSTIDI populis jura dabat, &, ut præſentes affirmabant, meis hoc amicis denegabat. -- Inde exiens Natalem Dominicum in Polithi coluit.*

XIV. Anno CIↃXVI, Henricus II. feſtum Epiphanias Domini ALSTETI celebravit: ac mox ibidem diutius ſubſiſtens, in publicis comitiis varia Principum litigia compoſuit. 1016.

Ditmarus lib. VII. *Anno Dominicæ incarnationis* (in editione Maderi omiſſus eſt annus: ſed facile liquet annum eſſe CIↃXVI.) *Imperator a Palathi, ubi celebravit Natale Domini, exiens, in ALSTIDI Epiphaniam Domini ſolenniter peregit. -- Fit publicus Principum in ALSTIDI conventus: inter Bernhardum Marchionem & patrui meimet filios litigium cum emendatione ſibi accepta, & juramentum pacificatum eſt. Inter Thiedricum Antiſtitem & Herimannum Comitem inimicitia diu exorta, & odium, quod erat inter Eggihardum & confratres Vdonis filios ſenioris, ab Imperatore ſedatum eſt. Ibi etiam promiſit Geroni Archiepiſcopo* (Magdeburgenſi) *Bernhardus Marchio D. argenti talenta pro damni recompenſatione illati. Optima quaque Imperator ibi diu converſatus fecit. Fit pax inter Gevehardum & Willehelmum co-*

Digitized by Google

mites. Nuncii de Italia huc venientes gratulabundi ad ſua redeunt. Iter Imperatoris ad occidentem diſpoſitum, ob viæ aſperitatem eſt dilatum. Imperator hoc, quod ex parte Bolizlavi rogatur, laudat, conveniſſe ad eum Principes ſuos, & ſi quid boni vellet ſibi exhibere, cum eorum conſilio libenter acciperet. Mittuntur invicem muneris & induciæ ponuntur. Atque hæc omnia Alſtedii geſta ſunt. Exin Mersburgum abiiſſe Cæſarem, teſtatur Ditmarus.

1017. XV. Anno CIↃXVII. Henricus II. Mersburgo ALSTETVM digreſſus, ibidem feſtum omnium Sanctorum celebravit, ac poſtea in ſextam hebdomadam illic commoratus eſt,

Ditmarus lib. VII. *Imperator a nobis exiens, inde ad ALSTIDI venit, ibique omnium memoriam ſanctorum digna veneratione celebravit: & tunc in eodem die Hardingus novæ civitatis ab Imperatore ibidem conſtitutus Abbas a Gerone Archiepiſcopo conſecratur.* Omitto quæ ſequuntur de liberalitate Imperatoris in Eccleſiam Mersburgenſem. Quibus tandem hæc ſubjicit: *Sed cum in prædicta civitate Cæſar V. hebdomadas & IV. dies ſederet, dilectum ſibi locum Bavenberg viſitat,*

1023. XVI. Anno CIↃXXIII. Henricus II. Imperator valetudini ſuæ conſulturus, Bamberga diſcedens, ALSTETVM pervenit circa Dominicam Palmarum diem: & hinc Merſeburgi diem Viridium celebravit.

MS Chronicon Saxonicum a Chriſtophoro Browvero, doctiſſimo Jeſuita, in ſcholiis ad *Vitam Meinwerci* Epiſcopi Paderbornenſis laudatum: *Cæſar diverſis doloribus vexatus, eodem loco* (Bambergæ) *crebra infirmita-*

te

Digitized by Google

te diuturnas protraxit moras, reſumtisque demum viribus citato curſu Parthenopolin (Magdeburgum) ire propoſuit. Tandem poſt longam deliberationem laborioſi itineris, diem Palmarum in loco, qui dicitur ALISTEDE, feſtive celebravit. Die vero Reconciliationis, exigente infirmitatis gravedine, remota a ſe, qua convenerat, multitudine, paucis comitantibus Merſeburg Cœnam Dominicam peregit.

XVII. Anno CIↃXXXI. Henricus III. ALSTETVM profectus, comitem inter alios habuit Meinvvercum Epiſcopum Paderbornenſem. 1031.

Auctor Vitæ Meinvverci cap. CVI. *Vbiq; ergo fidus & individuus Comes Imperatori Epiſcopus exiſtens, proximo anno* (is eſt, quem in theſi expreſſimus) *ſecum ALISTEDE venit.*

XVIII. Anno CIↃLXII. Henricus IV. Rex ALSTETI fuit, ac ibidem Adelberto Hamburgenſi Archiepiſcopo prædium Lieſtmonam cum nonnullis aliis bonis tradidit. 1062.

Traditionis diploma exſtat in Erpoldi Lindenbrogii *Syntagmate Rerum Septentrionalium*, inter privilegia Archiecclesiæ Hamburgenſis: ut & in *Veterum aliquot Diplomatum* ad M. Adami Bremenſis Hiſtoriam Eccleſiaſticam illuſtrandam *Sylloge*, in editione HelmſtadienſiMaderi, num. XXI. ac meminit porro ejus Petrus Lambecius in *Chronologia & Auctario lib. I. Rerum Hamburgenſium libro II junctis pag. 579.* Hanc autem habet clauſulam: *Data eſt V. Kal. Julii, anno Dominicæ Incarnationis M. LXII. Indictione I. Anno autem ordinationis Domini Henrici IV. Regis VIII regni vero VI. Actum ALTSTEDII in Dei nomine feliciter, Amen.*

XIX.

1134. XIX. Anno CIƆCXXXIV. cum Adelheida Volckmari Comitis Clettenbergici uxor, noviter a ſe fundato monaſterio Walckenriedenſi prædium villæ Berbisleben donaret; hoc donum Lotharius Imp. non confirmavit modo, ſed & de ſuo auxit ALSTETI.

Diploma hujus confirmationis affert Henricus Eckſtormius in *Chronico Walckenriedenſi.* Verba ejus quædam ſubjicio. *Lotharius divina favente clementia III. Romanorum Imperator ſemper Auguſtus. Notum eſſe volumus, qualiter Adilbrida fundatrix Eccleſiæ, quæ eſt Walkenrith, ad ſuſtentationem fratrum Domino ibidem ſervientium prædium quoddam ſitum in villa Berbisleve ab Eckhardo de Almundesleve L, talentis comparavit, cujus prædii delegationem ſive donationem, quia de regno fuit, regali confirmantes autoritate, rogante conſorte noſtra Richniza Imperatrice, quædam huic donationi adminicula adjecimus in eadem villa duos videlicet lucos. --- Data anno incarnationis Domini M C. XXXIV. Indictione XI. X. Aprilis, anno vero regni Regis Lotharii IX. Imperii primo. Actum ALSTETI feliciter in Chriſti nomine! Amen.*

1188. XX. Anno CIƆCLXXXVIII. Fridericus I. Imp. monaſterii Walckenriedenſis privilegia confirmavit & auxit ALSTETI.

Teſtis eſt Eckſtormius in laudato *Chronico Walckenriedenſi.*

XXI. Ex his facile liquet, cur ALSTETVM Palatina dicta fuerit civitas. Verum quia loco Regum ac Imperatorum Palatini Saxoniæ Comites

Digitized by Google

mites in Saxonia jura dixerunt, credibile eſt admodum, id cum alibi, tum potiſſimum ALSTETI ab eis factum eſſe.

Palatinorum Comitum præcipuum fuiſſe officium loco Imperatoris jus dicere; non eſt quod hic probemus: cum præſertim id in doctiſſimis *Originibus Palatinis*, Marquardus Freherus, & in limatiſſima Exercitatione *de Comitibus Palatinis Cæſareis*, Excell. Noſter Schubartus præſtiterint. Jam quia Palatinus Comes id fere faciebat in palatio Regum ac Imperatorum, ac in illis palatiis nobile nomen habuit Alſtetum noſtrum; recte nos puto colligere, Palatinos Saxoniæ heic loci jura dixiſſe, atque adeo ordinarium quaſi tribunal habuiſſe.

XXII. Jam de ortu Palatinorum Saxoniæ Comitum ſi quæras, fortean ad Carolingica is referendus erit tempora: ſic tamen ut Ottonum ævo inclaruerit magis, atque exin certis adſcriptus fuerit familiis.

Ex quo Caroli M. armis devicta Saxonia, dubium non eſt, quin in multis ad modum regiminis Francici ea fuerit conformata, ad belli cura Ducibus, judiciorum Comitibus commiſſa. In his primarius erat Palatinus, primo quidem unus: ſed quod cum tempore horum plures, ac nonnulli in certis conſtituerentur provinciis, non adeo abludit a vero, Palatinum Saxonicum Carolingicis temporibus natum. An vero *Abion*, individuus Wittekindi ſocius, ac cum eodem Attiniaci ſacris Chriſtianis imbutus, primus horum fuerit, (id quod in mentem venit Petro Albino de Wittikindea familia commentanti) non auſim aſſerere. Cum novo tamē Henrici Aucupis ac Ottonum Saxoniæ ſuæ ſtudentium imperio hæc dignitas ſive aliquamdiu omiſſa, ſive a ſcriptoribus neglecta, invaluit: ſic quidem, ut S. Bernvvardi Epiſcopi Hildeſienſis maternus avus

Digitized by Google

ATHALBERO, primus forte fuerit, cui poſt tempora Francorum Regum ea dignitas commiſſa. Sic autem Tangmarus initio vitæ S. Bernvvardi: *Ortus eſt egregiæ indolis puer Bernvvardus claro noſtræ gentis ſanguine ex filia Athelberonis Palatini Comitis.* Ac poſtea: *Avus quippe ejus Athelbero Palatinus Comes vir plurima virtutum laude inſignis, qui commiſſæ præfecturæ exactionem magis ex debito, quam ex intentione gerebat, cum prole utriusque ſexus feliciſſime abundaret, hunc præclarum adoleſcentem primis auſpiciis rubeſcentis decoris florentem in affectum filii adoptavit.*

XXIII. In his familiis prima traditur GOZECENSIS: niſi forte per Sommerſchenburgios Comites hæc Palatina dignitas ad Gozecenſes pervenit.

Hanc conjecturam debeo laudati Tangmari *vitæ S. Bernvvardi*. Illa enim, ceu paulo ante dixi, Athelberonem Bernvvardi avum maternum, facit Comitem Palatinum. Cum igitur iſta ætate nondum hæ dignitates ad filios ſemper transmitterentur, fieri potuit, ut vel Tammo Bernvvardi frater, quem Tangmarus ad calcem hiſtoriæ celebrat Comitem Sommerſchenburgenſem, vel quisquam alius ea familia oriundus Palatinus Saxoniæ renunciaretur: donec ad Gozecenſem familiam Palatinatus tranſiret. Tum vero poſt Athelberonem, ante Gozecenſes, alios Saxoniæ Palatinos floruiſſe neceſſum eſt: cum iſti demum Henrici III. & IV. ævo hanc dignitatem ſint indepti. Memorat quidem Ditmarus *lib. IV.* Ditericum, & Sigfridum ut & Fridericum, ac alios quoque Comites Palatinos: ſed qua ſtirpe fuerint orti, & an ſoli fuerint Saxonici, vix ex hoc ſcriptore exſculpſeris.

XXIV. Primus inter Gozecenſes DEDO, Friderici I. & Agnetis Vinarienſis filius, Adelberti Archi-

Digitized by Google

Archiepiſcopi Bremenſis, & Friderici II. frater, ab Henrico III. hac dignitate auctus, anno CIↃXL. anno CIↃLVI. a clerico quodam fuit occiſus.

De Parentibus DEDONIS ita Auctor libri *de fundatione monaſterii Gozecenſis*: Comes *Fridericus, fama reſterente hujus nominis primus, de nobiliſſima antiquorum Saxonum & Franc. proſapia originem ducens, nobilitatis gradu non inferiorem Dominā Agnam procerum de VVimare filiam ſibi in conjugio ſociavit: ex qua prædictos tres fratres* (Adelbertum, Dedonem, & Fridericum) *genuit.* Auctorem hunc exſcribit Paulus Langius in *Chronico Citizenſi.* Sed quinam illi *Proceres de Wimar?* Wilhelmi Comitis, qui Ottonis III. ac Henrici II ævo floruit, poſteros eſſe exiſtimo, unde prodierunt Comites Orlamundani. Appendix Chronici Montis-Sereni eam facit Dedonis II Miſniæ Marchionis filiam, ex Oda Orlamudana (Wilhelmi, ut puto, vidua) matre Ottonis Marchionis Thuringiæ natam. *Adelberti* Archiepiſcopi geſta inprimis debemus M. Adamo Canonico Bremenſi & Alberto Stadenſi. Quod DEDO primus ex hac ſtirpe fuerit Palatinus, clare docet laudatus Auctor Gozecenſis: *In expeditione Hungarica*, inquit, *per Regem Henricum in anno incarnationis Domini 1040. facta, quia cunctis virtute militari ſe prætulit, primus ſtirpis ſuæ monarchiam palatii promeruit.* De cæde ejus idem: *Anno incarnationis Domini MLIII. Non. Maji, Dedo Comes Palatinus apud pagum* Polethe *a quodam clerico, quem ob crimina ſibi objecta a fratre ſuo Bremenſi Epiſcopo cuſtodiendum ſuſceperat, ſimul in obitu quo aggreditur, & in inguina dum ſcandit equum, occultato enſe perfoditur.* Sed pro anno MLIII. reſcribe MLVI. Nam ad hunc annum cædem refert Lambertus Schafnaburgenſis, qui hac ætate vixit. Et quam facile fuit librario VI. in

 III.

III, mutare. De eadem cæde ita Adamus Bremenſis, lib. IV. cap. XVIII. *Germanus Archiepiſcopi frater, ſcilicet Palatinus Comes, nomine Decius, a quodam ſuæ diœceſis presbytero interfectus eſt, vir bonus & juſtus, qui nemini unquam vel ipſe nocuit, vel fratrem nocere permiſit.*

XXV. Dedoni legitima prole deſtituto ſucceſſor
ab Henrico IV. ſuffectus FRIDERICVS II.
anno CIↃLXIV. privilegio de mercatu &
1064. coctura ſalis in Sulza, ornatus eſt. Sed
poſtea Henrico IV. rebellis, deditione ſponte
facta, Papiam relegatus, non diu poſt in gratiam receptus eſt.

Habuit quidem Dedo filium *Fridericum*, ſed incerta matre natum, qui factus eſt Abbas monaſterii Gozecenſis, & poſtquam a Numburgenſibus electus Epiſcopus, refragante Henrico IV. demum Hirſchfeldenſis Abbas renunciatus eſt. *Dedone* igitur *defuncto* (verba ſunt ſcriptoris Gozecenſis:) *quia filium legitimum non habuit, monarchiam Palatii Dominus Fridericus germanus ejus a Rege ſuſcepit.* Privilegium illud datum eſt Goslariæ III. Nonas Decembris. Præcipua ejus afferemus: *Heinricus divina favente clementia —— notum eſſe volumus Qualiter nos ob petitionem & fidem & frequens ſervitium FRIDERICI Palatini Comitis in loco hereditatis ſuæ Sulcza dicto, pago Thuringia, in comitatu autem Otthonis Marchionis ſito liberum exerceri mercatum permiſimus, eo jure, in omnibus ſcil. monetis, teloneis, omniq; regali diſtrictu, eidem fideli noſtro in proprium tradito, quo ſolent & debent mercatura inſtitui & donari. Inſuper rogatu ejusdem Palatini Comitis, coctuum ſalis ſibi conceſſimus, tertiamque partem ſalis ejusdem, quæ nos attigit, ob remedium animæ noſtræ, inſtinctu quoque fidelium noſtrorum ad monaſterium S. Petri in prædicto loco con-*

Digitized by Google

conſtructum fratribusque ibidem Deo ſervientibus, in proprium dedimus atque tradidimus, Rebellionem Friderici, & quæ eam ſecuta, Auctor Gozecenſis memorat: ſed annus (niſi is librarii potius, quam auctoris error eſt) nos fallit MLV. Nam poſt plures annos hæc contigiſſe, ex Lamberto Schafnaburgenſi clarum. Videatur etiam Bruno monachus *de Bello Saxonico*.

XXVI. Fridericus II. ex Hedvvige Bavarica genuit FRIDERICVM III. Et hic quidem a Ludovico II. Thuringiæ Comite occiſus eſt circa annum CIↃLXXV. inſtinctu Adelheidæ conjugis, ex qua natus poſthumus FRIDERICVS IV.

Nefarii amores Adelheidæ; & cædes Friderici Palatini per omnia Thuringorum Saxonumque Chronica paſſim decantata ſunt. Auctor tamen libelli Gozecenſis percuſſorem non facit ipſum Ludovicum Comitem, qui poſtea *Salii* (der Springer) nomen accepit: ſed Theodoricum & Vlricum Teutlebios fratres, & Reinhardum de Reinſtede: de quo hic non licet diſpicere. De nato poſthumo idem ſcriptor: *Hujus luctus tempore tranſacto, Adelheit Palatina filium genuit, quem ex nomine Patris Fridericum appellavit.*

XXVII. Fridericus II. filio ſuperſtes anno CIↃLXXXVIII. in Comitatu Barbyenſi mortuus Gozecæ fuit ſepultus. 1088.

Toties laudatus ſcriptor Gozecenſis: *Anno Domini MLXXXVIII. ſidus eximium occubuit, quod in illo tempore clarius huic loco Sole refulſit. Nam Dominus Palatinus vi febrium fatigatus in provincia Barboge natura ſolvit debitum. —— Corpus ejus cum gloria magnarum exequiarum perducitur, & per Abbatem Fridericum ad ſiniſtram partem filii ſepelitur.*

Digitized by Google

XXVIII. Dum Fridericus IV. ſub vitrici tutela adoleſcit, FRIDERICVS Comes Sommerſchenburgenſis ex Vda (Oda) Friderici II. Palatini ſorore genitus, Palatinatu Saxoniæ; is autem ex Agnete Limburgica Henrico & Friderico V. filiis augetur, ac poſtquam cum Ludovico vitrico in gratiam rediit, Tiggelſtedii vita excedens, Halberſtadii humatus eſt.

Auctor Gozecenſis, parte II. libelli: *Comes Fridecus de* Sumerſenburg, *licet conſanguineus ejus fuerit, Palatina Comitia, adhuc infantulum exhaeredavit: quam quia alio ingenio non potuit, ferro expetere diſpoſuit, ſed ſano amicorum conſilio ab hac intentione ſe abſtinuit. — Palatinus quoque Fridericus Agnem Henrici Ducis de Lintburg filiam uxorem duxit, ex qua duos filios Hinricum & Fridericum genemuit. Quibus adultis, Henricum pro ſpe haeredis militiae aptavit, Fridericum apud Parthenopolim canonicae profeſſionis aſſociavit. Sub eodem tempore Palatinum Fridericum, Comitemque Ludovicum fidelium ſuorum interventus reconciliavit, ingentique a vitrico accepta pecunia, nonnullis prædiis bujusq;* (Gozecenſis) *Eccleſia Advocatia ſe Palatinus abdicavit.— Fridericus Palatinus internorum inciſione infirmatus — apud* Tiggilſted *moritur, & Ottonis Antiſtitis imperio* Halberſtad *ſepelitur.* In diplomate Lotharii Regis anno CIↃCXXIX. Goslariæ dato (quod habetur in Appendice *Antiquitatum Brunſw.* Maderi *num. XV.* Fridericus hic IV. vocatur *Palatinus de Putelendorf.* In eodem teſtis eſt *Fridericus Palatinus Comes de Somerſchenborg.*

XXIX. Henrico Friderici IV. filio, ante diem decedente, frater ejus FRIDERICVS V. vitæ monaſticæ valedicens, uxorem ducit Sizzonis Comitis filiam: ex qua Sophiam Hermanno Thuringiæ

Digitized by Google

ringiæ Landgravio nuptam genuit. Illa dimiſſa inſtinctu Nortberti Magdeburgenſis Archiepiſcopi, redit ad monaſticen.

Idem Scriptor: *Agnetis Palatinæ filius Henricus puer moritur, & apud* Sulţe (ſic lego pro Suţe) *tumulatur. Vnde Fridericus frater ejus germanus de monaſterio fraudulenter extractus, gladio accingitur, cuique Sizzonis Comitis* (Kefernbergici: utl puto:) *filia deſponſatur. — Sub eodem tempore* (anno CIↃCXXXIV.) *hortatu Northerii* (reſcribendum) *Nortberti*) *Archiepiſcopi, Dominus Fridericus Agna Palatina filius rebus militaribus exuitur, & Parthinopolim rediens armis ſpiritualibus redinsuitur.* De Sophia ex eo genita ad theſin XXXIV. dicemus.

XXX. Tantum de familia Gozecenſi. Succedit SOMMERSCHENBVRGIA. Ex hac FRIDERICVS I. ſive Senior, Alberti & Vdæ Palatinæ filius, excluſo, ut diximus, Friderico IV. Gozecenſi, Palatinatu Saxoniæ ab Henrico IV. auctus; ſed ab Hencico V. eodem exutus, huic rebellavit, Lothario Saxoniæ Duci in pugna ad Welphonis ſaltum opem ferens anno CIↃCXV. Mortuus eſt anno CIↃCXX. relicto ex Mechtilde, præter trigam filiarum, Friderico II. 1134.

Qvia Henricus Meibomius ſenior in *Chronico Marientbalenſi* de hac familia exacte egit, nobis hic licet eſſe brevioribus. De patre Friderici Alberto, ita Appendix Chronici Montis-Sereni: *Odam* (Friderici I. Comitis) *filiã Adelbertus quidam nobilis, cognominatus Seveke* (*de Sommerſcheburg accepit uxorem, genuitque ex ea Fridericum Comitem Palatinum ſeniorem.* Qvod hic ab Henrico V. Palatinatu Saxoniæ fuerit exutus, conſtat ex libello de fundatione

tione cœnobii Bigaugienſis: *Henricus Rex*, inquit, *privavit dignitatibus ſuis Epiſcopum Halberſtadenſem, venerabilem Reinhardum, Comitem Palatinum de* Sommersſenborg— *ſubſtituitque pro eis alios ſibi faventes.* Sed quem pro Friderico ſubſtituerit, nondum mihi eſt compertum. Chriſtianus Franciſcus Paullini, doctiſſimus Medicus ac Hiſtoricus in *Mſt. Annalibus Huyesburgenſibus* iras Henrici V. & natum inde Palatinum infortunium refert in *Fridericum II.* ſive *Juniorem.* Pugnæ illius ad Welphesholt multi meminerunt, ac ſingularem de eo libellum concinnavit Spangenbergius. Fridericum priſtinæ Regis gratiæ reſtitutum, ſed paulo poſt mortuum, cum fabula de damnatione ejus, his verbis refert Conradus Abbas Vrspergenſis: *His temporibus Fridericus Palatinus Comes, qui nuper ſe a cæteris diſſocians Regis fidelitati devinxerat, obiit jam provecta ætate: &, ut cuidam ſervo Dei evidenter revelatum affirmant, ad loca pœnalia fertur deſcendiſſe.* Meminit etiam emortualis anni Epitomator *Chronici Bigaugienſis*: Epitaphium ſaxo inciſum in choro templi cœnobii Hamerslebienſis, quod anno CIↃCVIII condiderat, ſuperare, ſcribit laudatus Meibomius; qui & de filiabus *Albeide, Juditha* & *Agnete* agit.

XXXI. FRIDERICVS II. ſive Junior, aliquod cœnobiorum Advocatus, & Marienthalenſis haut procul Helmſtadio fundator, Lotharii Regis in variis comitiis, atque expeditionibus nonnullis comes, anno CIↃXLVII. bello ſacro contra Slavos interfuit. Deceſſit anno CIↃLXII. ſuſceptis ex Luitgarde Brandenburgica, ſed ob conſanguinitatem dimiſſa, Adelberto & Adelheide Abbatiſſa Quedlinburgenſi.

Hæc ſumma eſt eorum, quæ fuſe diſſeruit, ac elegantibus digreſſiunculis illuſtravit Meibomius. Quod bello illi

Digitized by Google

illi ſacro nomen dederit, teſtatur Chronicon Montis Sereni. D. matrimonio & divortio Albertus Stadenſis; *Lutgardem duxit Fridericus Palatinus de Sommersgenburg, & genuit ex ea Albertum Palatinum. — Item Abbatiſſam de Quidelingeburg. Tandem ratione propinquitatis Lutgardis ſeparata a Palatino.* Ex eodem diſcimus annum fatalem. Diem addit Meibomius *XIV. Kal. Junii.* Quieſcit in choro Marienthalenſi. Sepulcro inciſa eſt imago ejus imberbis & cataphracta, cui hi adſcripti verſus epitaphii:

Felix ſit Chriſte cœli cum civibus iſte,
Vallis fundator Mariæ, virtutis amator,
Prudens, magnificus, fidusq; Comes Fridericus.

XXXII. ALBERTVS primum inter Henrici Leonis adverſarios non poſtremus, poſt contra Vlricum Halberſtadenſem Epiſcopum ſocius, obiit anno CIƆCLXXVIII. nullis ex Luitgarde Hennebergica relictis liberis.

De hoc Alberto iterum legendus Meibomius, &, ſi (quod opto) prodierint, in laudatis *Annalibus Huysburgenſibus*, D. Paulini. De ejus matrimonio Albertus Stadenſis ita: *Albertus Palatinus* (Friderici filius) *duxit filiam Popponis de Hinnenberck, & mortuus eſt ſine prole.*

XXXIII. Ab Alberti obitu Palatinatum Saxoniæ non minus, quam Sommerſchenburgenſem Comitatum ſibi vendicat HENRICVS LEO. Sed cum Alberti ſoror Adelheidis Comitatum venderet Wichmanno Archiepiſcopo Magdeburgenſi, res ad arma devenit.

Fata Comitatus Sommerſchenburgici repetere, non eſt hujus loci, & pleraque jam occupavit induſtria

Digitized by Google

Meibomiana. Henricum Leonem *Palatini Saxoniæ* titulo uſum, teſtantur aliquot ejus diplomata.

XXXIV. Henrico Leoni una cum Ducatu etiam Saxoniæ Palatinatus abjudicatur: & hic quidem a Friderico I. Imp. redditur LVDOVICO, ſive, ut alii volunt, fratri ejus HERMANNO, Landgraiov Thuringiæ, Sophiæ Palatinæ marito.

Chronicon Montis-Sereni an. CIↃCLXXX. *Ludovicus Landgravius Turingiæ Comes Palatinus affectus eſt.* Chronicon Bigaugienſe: *Ludovicus Comes provincialis,* (adde *Palatinus*: quæ vox deeſt) *efficitur loco Adelberti de* Sommeriſſborch/ *qui ſine herede obiit.* Variloqvus Antiquitatum Erfordienſium Mſ. ad an. CIↃCLXXXII. *Imperator rediens de Saxonia generalem curiam circa feſtum S. Martini Erffordiæ indixit, & conſummavit. Vbi Comes Hermannus frater Ludovici Landgravii Palatinus Saxoniæ efficitur.* Pro Hermanno quoq;, quem & Arnoldus Lubecenſis *Palatinum* vocat *lib. II. cap.* XXX. & XXXV. militant Auctor de Landgraviis Thuringiæ, Engelhuſius, & ex junioribus Spangenbergius, Fabricius, Büntingius. Forte igitur primum Ludovico, ſed poſt, eo conſentiente Hermannum Palatinatus fuit creditus; quem aliquamdiu ALSTEDII ſedem habuiſſe Spangenbergius affirmat. Hermannum Sophiæ Palatinæ Friderici V. Gozecenſis unigenitæ maritum fuiſſe, diſcimus ex Auctore *de Landgraviis Thuringiæ cap. XXIX. & ſeq.*

XXXV. Prima Landgraviorum familia in HENRICO novo Germaniæ Rege Friderico II. Imp. oppoſito anno CIↃCCXLVII. extincta, cum Landgraviatu, Palatinatus Saxoniæ ad HENRICVM Mar-

Digitized by Google

Marchionem Miſniæ pervenit : qui una cum poſteris hac dignitate tituloque ſunt gaviſi.

Siffridus Presbyter Miſnenſis : *In iſto* (Henrico) *defecerunt iſti nobiles Principes Thuringiæ, qui de proſapia Caroli Magni Imperatoris originem traxerunt. Tunc Marchio Miſnenſis Henricus Thuringiam & Saxoniæ Palatinatum ſibi uſurpat.* Quod ipſe poſterique usque ad Fridericum Bellicoſum, Saxoniæ Electoratu mactum, Palatinorum Saxoniæ Comitum titulum prætulerint, varia teſtautur diplomata. Quid? quod vivente & expetente Henrico Landgravio, tam de Landgraviatu, quam de Palatinatu Saxoniæ, certam ſpem Henrico Marchioni fecerit Fridericus I. Imp. diplomate anno CIↃCCXLII. Beneventi dato : ex quo nonnulla repetemus. *Conſiderantes avunculi tui, Henrici Landgravii Thuringiæ, Comitis Palatini Saxoniæ dilecti conſaguinei noſtri -- petitionem -- notum eſſe volumus univerſis, quod tibi poſt mortem avunculi tui Henrici Landgraviam Thuringiæ, & COMITIAM PALATII SAXONIÆ, & omnia alia feuda, quæ, a nobis & imperio tenentur, cum ipſorum pertinentiis jure contulimus feodali.*

XXXVI. Eodem tamen titulo quandoque uſi Duces ac Electores Saxoniæ ex Alberti Urſi proſapia deſcendentes. Carolus quoque IV. in bulla Francofurti anno CIↃCCCLXXVI. data eundem Alberto Ottonis filio, Wenceslai patruo, ejusque legitimis hæredibus maſculis tribuit, ſi Wenceslaus ſine ejusmodi hæredibus vita excederet.

De Qua-

Quandoque, non ſemper, hoc titulo uſos, jam Excell. Schurtzfleiſchius in *Notis* ad Michaelis Bojemi *Vitam Alberti II. Saxoniæ Ducis* obſervavit. Impetravit autem Palatinarum Saxoniæ Albertus II. qui Rudolphum Habsburgicum ſuo ſuffragio Regem Germaniæ renunciaverat. Bullam illam Caroli IV. exhibet Freherus in Commentariolo ad cap. VII. Aureæ Bullæ *de Succeſſione Principum in Primogenitis, & heredibus eorum.* Verba hæc ſunt: *Si vero præfatum WENCESLAVM, modernum Saxoniæ & Luneburgenſem Ducem, ſine legitimis maſculini ſexus hæredibus laicis, de lumbis ejus directa linea genitura deſcendentibus mori contingeret, ex tunc Principatus, & COMITATVS PALATINVS SAXONIÆ -- ad illuſtrem Albertum, filium Ottonis quondam Ducis Saxoniæ & Luneburgenſis modernum, patruum dicti Wenceslai Ducis Saxoniæ & Luneburgenſis, & ad legitimos ejus hæredes maſculini ſexus, laicos duntaxat, devolvantur.*

XXXVII. Ex quo vero vetuſtum Electorale ſtemma Saxonicum deſiit, ac Electoralis dignitas in
1428. FRIDERICO BELLICOSO ad Thuringiæ Landgravios Miſniæque Marchiones an. cIↄcccc xxv. devoluta, Saxoniæ quoque Palatinatu, ac veteri Palatinatus ſede ALSTEDIO eosdem auctos eſſe certum eſt.

Sic enim habet diploma Sigismundi, Budæ in Vngaria datum: Und haben / als wir in unſer Königlichen Majeſtät zu Ofen gezieret ſaßen / — den vorgenannten Friederichen zu dem vorgenannten Chur Fürſtenthumb

thumb gewürdiget — mit ſampt der Chur und Ertzmarſchalck Ampt dazu gehörend / und auch ſonſten mit der Pfaltz / Hauß und Stadt Alſtedten — gnedigliche / und mit ſolcher Zierheit / als denn ſich gebühret hat — verliehē. Neque tamen ſemper Alſterum poſſederunt Palatini Saxoniæ: ſiquidem Spangenbergius *in Chronico Querfurtenſi* lib. III. cap. XVI. obſervavit, Burchardum VIII. Dynaſtam Querfurtanum, ejusque filios, ſæculo exeunte XIII. Alſteti dominos fuiſſe: ac credibile eſt admodum, pignoris loco a Palatinis accepiſſe.

XXXVIII. Palatinatus igitur Saxonicus una cum ALSTETO manſit in manu Electorum Saxoniæ Erneſtinæ lineæ: ac ad Albertinam quoque ſuperiori ſæculo devenit. Sed ALSTETENSIS urbs ac præfectura mox ad Erneſtinam rediit, & in ea ad Altenbur-

 gen-

genſem, atque hac exſtincta, ad Vinarienſem, Ducemque BERNHARDVM ejusque filium JOHANNEM VVILHELMVM Juventutis Principem, (quem DEVS ſervet!) transmiſſa eſt.

Hæc, quia non ad ANTIQVITATES, ſed ad recentiorem Alſtetenſem ſpectant hiſtoriam, diſertius explicare, nunc non eſt noſtrum. VIGEANT AC FLOREANT ALSTETENSIA SVB INCLYTO RVTÆ SAXONICÆ TEGMINE.

SOLI DEO GLORIA.

Digitized by Google